

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2022. № 10.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.10.18>
УДК 338.2:658.8.011.1

О. В. Овсієнко,
к. е. н., доцент, доцент кафедри економічної теорії,
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
м. Харків, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6467-9396>

ПІДПРИЄМСТВА-ПОСТАЧАЛЬНИКИ НА ЕНЕРГЕТИЧНОМУ РИНКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИКЛИКИ РЕГУЛЯТОРНОГО СЕРЕДОВИЩА

О. Ovsiienko,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of
Economic Theory, Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv, Ukraine

SUPPLIER ENTERPRISES IN THE ENERGY MARKET OF UKRAINE: NEW CHALLENGES OF THE REGULATORY ENVIRONMENT

У статті досліджено вплив державного регулювання українського енергетичного ринку на розвиток підприємств-постачальників. Доведено, що попри значні зусилля у сфері лібералізації, імплементація деяких принципів Третього енергетичного пакету Європейського Союзу у національне законодавство призвела до викривлення конкуренції в сфері

енергопостачання. Визначено основні загрози для розвитку постачальників, пов'язані зі змінами у регуляторному середовищі. Серед них: монополізація ринку, яка зводить нанівець стимули удосконалювати продажних сервісів у сфері постачання; непряма підтримка постачальників-монополістів державою, що посилює асиметричний характер конкуренції; відсутність чітко окреслених строків лібералізації ринку, їх постійне відтермінування у часі, що унеможливорює планування інвестицій; погіршення фінансового через зниження платіжної дисципліни споживачів, у тому числі внаслідок свідомого створення державою асиметричних умов для споживачів та постачальників.

The reform of the Ukrainian natural gas and electricity markets has opened opportunities for the development of new types of business in this area, in particular energy supply. There are more than 600 supplier companies that sell natural gas and electricity to end consumers. The development prospects of these market entities are largely determined by the peculiarities of their activities' state regulation. The formally valid regulatory environment is based on the principles of the Third Energy Package of the European Union - free nature of pricing, prevention of discrimination of some market subjects by others, freedom of access to networks, free choice of supplier by the consumer, protection of the most vulnerable consumers. But despite all the efforts to liberalize, the sphere of supply in the energy markets of Ukraine remains uncompetitive. The reasons for this are: 1) the formal nature of unbundling (individual suppliers who have access to cheap energy resources of related structures receive unjustified price advantages); 2) non-market pricing in some market segments, in particular the household market, which prevents suppliers from investing in the development of sales services. The main threats to the development of suppliers associated with changes in the regulatory environment are: monopolization of the market, which nullifies incentives to improve business models in the field of energy supply; indirect support of monopolistic suppliers by the state, which distorts the competitive

environment and makes it impossible to realize innovative advantages; the absence of clearly defined terms of market liberalization, their constant postponement over time, which makes it impossible to plan investments in development; deterioration of the financial condition due to a decrease in payment discipline, including due to the state's deliberate creation of asymmetric conditions for consumers and suppliers (suppliers must make payments in advance, but they cannot collect debts from consumers).

Ключові слова: *підприємства-постачальники, енергетичний ринок, державне регулювання, монополізація, анбандлінг, лібералізація.*

Keywords: *supply companies, energy market, state regulation, monopolization, unbundling, liberalization.*

Постановка проблеми. Реформування українських ринків природного газу та електроенергії відкрило можливості для розвитку нових видів бізнесу у цій сфері, зокрема енергопостачання. За інформацією Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, станом на квітень 2021 р. в Україні діяло 610 постачальників електроенергії, в тому числі 378 активних постачальників, які обслуговували 19,7 млн споживачів та понад 600 постачальників природного газу [1]. Оскільки енергетичні ринки є об'єктом доволі жорсткого державного регулювання, активний вплив на розвиток підприємств-постачальників здійснює держава. У зв'язку з цим необхідно з'ясувати, які можливості відкривають для постачальників зміни у регуляторному середовищі, а також ризики та загрози, обумовлені державним втручанням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Реформуванню енергетичних ринків та його наслідкам приділяється значна увага у науковій літературі. Досліджується вплив реформ на добробут населення, надійність енергопостачання (Н. Гутаревич [2], Д. Луцька [3], А. Осмолівська [4],

В. Шведкий [5] та інші). Деякі автори наголошують на необхідності повного завершення лібералізації, у тому числі в побутовому сегменті ринку [4-6]. Водночас спеціальних досліджень, присвячених вивченню впливу змін у регуляторному середовищі на діяльність енергопостачальників, оцінці пов'язаних з цим ризиків для бізнесу, все ще бракує.

Постановка завдання. Метою статті є вивчення впливу державного регулювання енергетичного ринку на розвиток підприємств-постачальників, визначення загроз для їх бізнесу, пов'язаних зі змінами у регуляторному середовищі.

Виклад основного матеріалу. Цільові орієнтири реформування енергетичного ринку були визначені Третім Енергетичним пакетом Європейського Союзу – сукупністю нормативно-правових актів, які регулюють газовий сектор і сектор електроенергетики. Після імплементації Україною відповідних директив основні принципи побудови ринків, закріплені регуляторними документами, набули обов'язкового характеру. Але строки та способи лібералізації наша країна могла обрати самостійно. Оновлення моделі енергоринку суттєво змінило відносини між його учасниками.

Найбільш значущими змінами у регуляторному середовищі, які вплинули на діяльність постачальників, можна вважати такі.

1. *Анбандлінг* – процес, в основі якого лежить відокремлення діяльності з постачання та виробництва або видобутку від експлуатації мереж [2; 3]. Анбандлінг був покликаний усунути конфлікт інтересів, який виникав через те, що вертикально інтегровані компанії мали можливість чинити штучні перепони конкурентам у доступі до мереж. У результаті анбандлінгу власники мереж втратили право продавати енергоресурси.

Процедуру анбандлінгу застосувала найбільша газова монополія країни – Нафтогаз, а також регіональні облгази та обленерго. Формально вимоги Третього енергопакету було виконано. Проте, на думку багатьох фахівців (В. Луцька [3], А. Осмоловська [4], В. Шведкий [5]), фактично

компанії залишилися афілійованими та отримують від материнських структур підтримку у різних формах. Так, А. Осмоловська вказує на спроби психологічного тиску на побутових споживачів природного газу: споживачам, які виявили бажання змінити постачальника, газзбуті погрожували позбавленням доступу до газорозподільчої мережі [4]. В. Шведкий наголошує, що попри анбандлінг, ГРК «Нафтогаз» володіє майже монополієм правом доступу до ресурсу власного видобутку (газу від «Укгазвидобування»), тоді як решта постачальників позбавлені такого права [5]. Оскільки цей ресурс обходиться дешевше, постачальники не можуть на рівних конкурувати з ГРК «Нафтогаз».

2. Набуття споживачем права самостійно обирати та змінювати постачальника природного газу та електроенергії. Згідно з нормативними вимогами Третього енергетичного пакету, якщо споживач виявить бажання змінити постачальника, цей процес має бути здійснений оператором мережі протягом 21 дня [7; 8]. Імплементуючи цей принцип у правила роботи вітчизняного енергоринку, регуляторні органи зобов'язали постачальників оприлюднювати інформацію про правила переходу споживачів до інших постачальників [9].

Цієї вимоги постачальники дотримуються, розмістивши на своїй сайтах відповідні роз'яснення. Водночас відбувається прихований опір. Так, у 2020-2021 рр. було зафіксовано непоодинокі випадки порушень з боку регіональних газзбутів. Починаючи з липня 2020 р., низка газзбутів перестала друкувати ЕІС-коди на платіжних документах, призначених для споживача [4]. Таким чином процес зміни постачальника було штучно ускладнено, оскільки без ЕІС-коду це неможливо. Для виправлення ситуації знадобилося втручання регулятора – Національної комісії, що здійснює регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг.

До травня 2022 р. компанія «Твій Газзбут» контролювала понад 70 % продажу природного газу. Але навесні компанія не змогла виконати нові умови покладання спеціальних обов'язків [10]. Згідно з цими умовами,

постачальники, які здійснюють продаж природного газу населенню за регульованою ціною, мали надати банківські гарантії при купівлі газу у «Нафтогаз Трейдинг», а також погасити боргові зобов'язання до 15 червня 2022 р. Тому споживачі, які обслуговувалися компаніями «Твій Газзбут» (майже 8,8 млн домогосподарств), були передані постачальнику останньої надії – ТОВ «Газопостачальна компанія “Нафтогаз Трейдинг”». Таким чином Газопостачальна компанія «Нафтогаз» перетворилася на монополіста у сфері постачання.

Варто зазначити, що у побутовому сегменті ринку електроенергії процес зміни постачальників гальмується механізмом покладання спеціальних обов'язків. На відміну від ринку газу, де на певний, достатньо короткий проміжок часу, ціни були вільними в усіх сегментах ринку, на ринку електроенергії остаточної лібералізації ціноутворення так і не відбулося. Всі постачальники зобов'язані продавати населенню електроенергію за регульованою ціною. Отже у домогосподарств доки що не з'явилися достатні стимули змінювати постачальника.

3. Гарантії захисту вразливих категорій споживачів. «Вразливість споживачів» з точки зору Третього енергетичного пакету ЄС передусім пов'язана з енергетичною бідністю – неможливістю доступу до енергоресурсів, яка в основному виникає внаслідок низького рівня доходів [7; 8]. Для вразливих категорій споживачів передбачена можливість призначення гарантованого постачальника.

У вітчизняному законодавстві принцип захисту найбільш вразливих категорій споживачів (передусім побутових) реалізовано шляхом створення та правового закріплення механізму покладання спеціальних обов'язків (ПСО) [11; 12].

На ринку електроенергії наразі діє фінансова модель покладання спеціальних обов'язків, яка замінила товарну модель. У товарній моделі державні виробники електроенергії (атомної та гідроенергії) продавали частину випуску гарантованому покупцю за низькою ціною для потреб

населення. У фінансовій моделі замість гарантованого покупця з'явилися постачальники універсальних послуг, які купують електроенергію за ринковою ціною, але продають її населенню за регульованою ціною. Різниця покривається за рахунок державних підприємств – НАЕК «Енергоатом» та ПрАТ «Укргідроенерго» [2]. Обидві моделі мають свої недоліки. Товарна модель спричинила значне зростання заборгованості на ринку електроенергії. У фінансовій моделі постачальники універсальних послуг продають населенню електроенергію за неринковими цінами, що в умовах повноцінної лібералізації ринку ускладнить для них конкуренцію за споживача.

Передбачалося, що механізм покладання спеціальних обов'язків буде діяти до 30 квітня 2022 р. Але його скасування було відкладено до 31 жовтня 2022 р. Також продовжено дію фіксованих тарифів для домогосподарств: 1,44 грн/кВт*год за умов, що обсяг споживання не перевищує 250 кВт*год на місяць, та 1,68 грн/кВт*год при обсязі споживання більше 250 кВт*год на місяць. Вочевидь у зв'язку з воєнним станом слід чекати подальшого подовження механізму покладання спеціальних обов'язків і після 31 жовтня 2022 р. [13].

На ринку природного газу режим покладання спеціальних обов'язків був скасований з 1 липня 2020 р. Але під впливом зростання цін у 2021 р. уряд ввів граничну ціну на природний газ для домогосподарств на рівні 6,99 грн/куб. м до 1 квітня 2021 р. З 1 травня 2021 р. постачальники мали сформувати обов'язкові річні пропозиції для населення, які не мають бути перевищені. Починаючи з 1 березня 2022 р. механізм покладання спеціальних обов'язків було повернуто [14]. Для того щоб забезпечити побутових клієнтів природним газом за ціною базової річної пропозиції, оприлюдненої станом на 24 лютого 2022 р., постачальники можуть купувати газ у ТОВ «Газопостачальна компанія “Нафтогаз Трейдинг”». Режим покладання спеціальних обов'язків вводиться на весь період воєнного стану та має діяти протягом півроку після його скасування. Також постачальникам

заборонено вчиняти будь-які дії щодо примусу побутових споживачів до погашення заборгованості.

Звернемо увагу на те, що при укладанні договорів з постачальниками про продаж ним природного газу, Нафтогаз демонструє неконкурентну поведінку. Як зазначає В. Шведкий, умовою придбання газу є доступ Нафтогазу до ЄІС-кодів клієнтів [6].

Таким чином можна стверджувати, що попри всі зусилля з лібералізації, сфера постачання на енергетичних ринках залишається неконкурентною. Причинами цього є:

- формальний характер анбандлінгу. Через це окремі постачальники отримують цінові переваги у конкурентній боротьбі (доступ до дешевих ресурсів). Згодом це загрожує монополізацією ринку та послаблює стимули до підвищення якості сервісів у сфері постачання;

- неринкове ціноутворення у деяких сегментах ринку. Побоювання державних органів запровадити ринкові ціни на продаж природного газу та електроенергії домогосподарствам штучно створює перепони для подальшого розвитку постачальників. Невизначеність, ручне регулювання ціни у побутовому сегменті знижують їх зацікавленість в інвестиціях, пов'язаних з удосконаленням продажних сервісів (насамперед цифровізація), урізноманітненням збутових моделей.

Окремо слід зазначити ризики зростання заборгованості побутових споживачів перед постачальниками. Причини зростання об'єктивні – війна, падіння доходів населення. Водночас платіжна дисципліна послаблюється державним регулюванням – веденням норми, яка забороняє постачальникам вимагати від побутових споживачів погашення боргу. Погіршення фінансового стану постачальників унеможливорює надання ними банківських гарантій, необхідних для закупівлі природного газу у «Нафтогазу». Результатом цього є втрата споживачів, їх передача до постачальника останньої надії та подальша монополізація ринку.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Перспективи розвитку підприємств-постачальників на енергетичному ринку України багато у чому визначаються особливостями державного регулювання продажу енергоресурсів кінцевим споживачам. Формально чинне регуляторне середовище спирається на принципи Третього енергетичного пакету Європейського Союзу – вільний характер ціноутворення, запобігання дискримінації одних суб'єктів ринку іншими, свобода доступу до мереж, вільний вибір споживачем постачальника, захист найбільш уразливих споживачів. Фактично ж імплементація цих принципів у національне законодавство призвела до монополізації сфери енергопостачання, послаблення стимулів до підвищення якості продажних сервісів.

Основними загрозами для розвитку постачальників, пов'язаними зі змінами у регуляторному середовищі, є: монополізація ринку, яка зводить нанівець стимули удосконалювати бізнес-моделі у сфері постачання енергоресурсів; непряма підтримка постачальників-монополістів державою, що спотворює конкурентне середовище та не дає змоги реалізувати інноваційні переваги; відсутність чітко окреслених строків лібералізації ринку, їх постійне відтермінування у часі, що унеможлиблює планування інвестицій у розвиток; погіршення фінансового стану внаслідок зниження платіжної дисципліни, у тому числі внаслідок свідомого створення державою асиметричних умов для споживачів та постачальників (у постачальників вимагають повної авансової оплати та сплати боргів, тоді як для побутових споживачів фактично оголошено мораторій на стягнення боргів і заборонено припиняти надання послуг).

Відповідно подальші дослідження регуляторного середовища, яке склалося на вітчизняному енергоринку, мають бути спрямовані на пошук та обґрунтуванні заходів, здатних пом'якшити означені ризики та нівелювати їх негативний вплив на діяльність підприємств-постачальників.

Література

1. Реєстр електропостачальників станом на квітень 2021 р. /НКРЕКП. URL: <https://www.nerc.gov.ua/sferi-diyalnosti/elektroenergiya/interaktivnij-reyestr-elektropostachalnikov/reyestr-elektropostachalnikov> (дата звернення: 17.10.2022).
2. Гутаревич Н. Спецобов'язки для учасників ринку електроенергії: що змінилося. *Юридична газета*. 2020. 14 липня. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/energetichne-pravo/shcho-take-specobovyazki-na-rinku-elektrichnoyi-energiyi.html> (дата звернення: 17.10.2022).
3. Луцька В. Анбандлінг: навіщо в українській енергетиці збільшують конкуренцію? *Хмарочос*. 2020. 16 грудня. URL: <https://hmarochos.kiev.ua/2020/12/16/anbandling-navishho-v-ukrayinskij-energetytsi-zbilshuyut-konkurenciyu/> (дата звернення: 17.10.2022).
4. Осмолівська А. Анбандлінг ГТС приніс українцям \$7 млрд, а неповноцінний анбандлінг облгазів – збитки. *Інтерфакс-Україна*. 2020. 20 листопада. URL: <https://interfax.com.ua/news/blog/704774.html> (дата звернення: 17.10.2022).
5. Шведкий В. В одні ворота: як фіксовані ціни ризикують поховати ринок газу в Україні. *Mind*. 2021. 25 січня. URL: <https://mind.ua/openmind/20221238-v-odni-vorota-yak-fiksovani-cini-rizikuyut-pohovati-rinok-gazu-v-ukrayini> (дата звернення: 17.10.2022).
6. Головнев С. Руководитель газового поставщика ЕТГ о запредельной цене газа, проблемах рынка и скандалах с Журило-Мартыненко. *Цензор.Нет*. 2021. 21 жовтня. URL: https://biz.censor.net/resonance/3294884/rukovoditel_gazovogo_postavschika_etg_o_zapredelnoyi_tsene_gaza_probleмах_rynka_i_skandalah_s_jurilomartynenko (дата звернення: 17.10.2022).
7. Директива Європейського Парламенту і Ради 2009/73/ЄС від 13 липня 2009 року щодо спільних правил для внутрішнього ринку природного газу та про скасування Директиви 2003/55/ЄС. URL: https://www.nerc.gov.ua/storage/app/sites/1/Docs/mizhnarodni_dokumenti/201312180000008377.doc (дата звернення: 17.10.2022).

8. Директива Європейського Парламенту і Ради 2009/72/ЄС від 13 липня 2009 року щодо спільних правил для внутрішнього ринку електроенергії та про скасування Директиви 2003/54/ЄС. URL: https://www.nerc.gov.ua/storage/app/sites/1/Docs/mizhnarodni_dokumenti/201312180000002644.doc (дата звернення: 17.10.2022).

9. Про затвердження Правил постачання природного газу: Постанова НКДРЕКП від 30.09.2015 № 2496. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1382-15#Text> (дата звернення: 17.10.2022).

10. Про внесення змін до Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу: Постанова КМУ від 29.04.2022 р. № 489. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/489-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 17.10.2022).

11. Про ринок електричної енергії: Закон України від 13.04.2017 № 2019-VIII зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19#Text> (дата звернення: 17.10.2022)

12. Про ринок природного газу: Закон України від 09.04.2015 № 329-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/329-19#Text> (дата звернення: 17.10.2022).

13. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 5 червня 2019 р. № 483: Постанова КМУ від 16.04.2022 р. № 453. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/453-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 17.10.2022).

14. Про затвердження Положення про покладення спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу: Постанова КМУ від 06.03.2022 р. № 222. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 17.10.2022).

References.

1. National Commission, which carries out state regulation in the spheres of energy and communal services (2021), "Register of electricity suppliers as of April 2021", available at: <https://www.nerc.gov.ua/sferi->

diyality/elektoenergiya/interaktivnij-reyestr-elektropostachalnikiv/reyestr-elektropostachalnikiv (Accessed 17 October 2022).

2. Hutarevych, N. (2020), “Special duties for electricity market participants: what has changed”, *Yurydychna hazeta*, [Online], available at: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/energetichne-pravo/shcho-take-specoboviazki-na-rinku-elektrichnoyi-energiyi.html> (Accessed 17 October 2022).

3. Lutska, V. (2020), “Unbundling: why is competition increasing in the Ukrainian energy sector?”, *Khmarochos*, [Online], available at: <https://hmarochos.kiev.ua/2020/12/16/anbandling-navishho-v-ukrayinskij-energetytsi-zbilshuyut-konkurenciyu/> (Accessed 17 October 2022).

4. Osmolovska, A. (2020), “The unbundling of GTS brought Ukrainians \$7 billion, and the inferior unbundling of regional gas companies brought losses”, *Interfax-Ukraine*, [Online], available at: <https://interfax.com.ua/news/blog/704774.html> (Accessed 17 October 2022).

5. Shvedkyi, V. (2021), “One gate: how fixed prices risk burying the gas market in Ukraine”, *Mind*, [Online], available at: <https://mind.ua/openmind/20221238-v-odni-vorota-yak-fiksovani-cini-rizikuyut-pohovati-rinok-gazu-v-ukrayini> (Accessed 17 October 2022).

6. Holovnev, S. (2021), “The head of the gas supplier ETG on the exorbitant price of gas, market problems and scandals with Zhurilo-Martynenko”, *Censor.net*, [Online], available at: https://biz.censor.net/resonance/3294884/rukovoditel_gazovogo_postavschika_etg_o_zap_redelnoyi_tsene_gaza_problemah_rynka_i_skandalah_s_jurilomartynenko (Accessed 17 October 2022).

7. European Parliament and the Council (2009), “Directive 2009/73/EC of the European Parliament and of the Council of 13 July 2009 concerning common rules for the internal market in natural gas and repealing Directive 2003/55/EC”, available at: https://www.nerc.gov.ua/storage/app/sites/1/Docs/mizhnarodni_dokumenty/20131218000008377.doc (Accessed 17 October 2022).

8. European Parliament and the Council (2009), “Directive 2009/72/EC of the European Parliament and of the Council of 13 July 2009 concerning common rules for internal market in electricity and repealing Directive 2003/54/EC”, available at:

https://www.nerc.gov.ua/storage/app/sites/1/Docs/mizhnarodni_dokumenti/201312180000002644.doc (Accessed 17 October 2022).

9. The National Commission, which carries out state regulation in the spheres of energy and communal services (2015), Resolution “On the approval of the Rules for the supply of natural gas”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1382-15#Text4.doc> (Accessed 17 October 2022).

10. Cabinet of Ministers of Ukraine (2022), Resolution “On making changes to the Regulation on imposing special duties on natural gas market entities to ensure public interests in the process of functioning of the natural gas market”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/489-2022-%D0%BF#Text> (Accessed 17 October 2022).

11. The Verkhovna Rada of Ukraine (2017), The Law of Ukraine “About the electricity market”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19#Text> (Accessed 17 October 2022).

12. The Verkhovna Rada of Ukraine (2015), The Law of Ukraine “About the natural gas market”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/329-19#Text> (Accessed 17 October 2022).

13. Cabinet of Ministers of Ukraine (2022), Resolution “On making changes to the resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of June 5, 2019 No. 483”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/453-2022-%D0%BF#Text> (Accessed 17 October 2022).

14. Cabinet of Ministers of Ukraine (2022), Resolution “On the approval of the Regulation on imposing special duties on natural gas market entities to ensure public interests in the process of functioning of the natural gas market”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-2022-%D0%BF#Text> (Accessed 17 October 2022).

Стаття надійшла до редакції 18.10.2022 р.